

**Ölçmə nəticələrinin
metroloji izlənməsinə dair
siyasət sənədi**

1. Ön Söz

Etibarlı ölçmə prosesləri məhsulların istehsalı, xidmətlərin göstərilməsi və işlərin görülməsi zamanı keyfiyyət göstəricilərinin artırılması üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu səbəbdən normativ sənədlər ölçmələrin nəticələrinin milli/beynəlxalq etalonlara və standart nümunələrə uyğun olaraq izlənməsini tələb edir. Müxtəlif ədəbiyyatlarda və yazılı standartlarda metroloji izlənmə anlayışının fərqli şəkildə izah edilməsi müxtəlif və yanlış şərhələrə səbəb ola bilər.

“Ölçmə nəticələrinin metroloji izlənməsinə dair siyasət sənədi”ndə (bundan sonra – siyasət) “metroloji izlənmə” anlayışı, metroloji izlənmənin necə təmin ediləcəyi və nümayiş etdiriləcəyi izah edilir və eləcə də ölçmələrin metroloji izlənməsini təmin etmək üçün AzAK-ın tələb etdiyi şərtlər müəyyən edilir. Bu siyasət ILAC P10 “Ölçmə Nəticələrinin Metroloji izlənməsi üzrə ILAC Siyasəti” sənədində qeyd olunan siyasətləri əhatə edir və təfərrüatlarını əks etdirir. ILAC P14 “Kalibrləmə zamanı Ölçmə Qeyri-müəyyənliyi üçün ILAC Siyasəti” sənədinin müvafiq maddələri də bu sənədin tətbiqində nəzərə alınır.

Bu sənəd ISO/IEC 17025:2017 və ISO 15189:2012 standartlarının tələblərinə əsasən metroloji izlənmə ilə bağlı AzAK siyasətini təsvir edir.

Bu sənədin tətbiqi AzAK-ın personalı, akkreditasiya prosesinə cəlb edilən kənar qiymətləndiricilər, ekspertlər və Uyğunluğun Qiymətləndirilməsi Qurumları (UQQ) üçün məcburidir.

2. Məqsəd

Bu Sənədin məqsədi AzAK tərəfindən akkreditasiyadan keçirilmiş UQQ-lərin uyğunluğun qiymətləndirilməsi fəaliyyətlərində (məsələn sınaq, kalibrləmə, nümunə götürmə, tibbi laboratoriyalar, inspeksiya orqanları, biobanklar, etalon material istehsalçıları və səriştəlilik testi təminatçıları və s.) ölçmə proseslərinin metroloji izlənmə tələblərini izah etməkdir.

Akkreditasiya edilmiş təşkilat tərəfindən öz fəaliyyətinin metroloji izlənməsini təmin etmək üçün həyata keçirilən və təşkilatın akkreditasiya sahəsi ilə əhatə olunmayan kalibrləmələr həm də “daxili” kalibrləmə kimi tanınır. Metroloji izlənmə bu şəkildə təmin edildikdə, bu təlimatın müddəaları da tətbiq edilir. Buna görə məsələn, daxili kalibrləmə zamanı istifadə olunan istinadların izlənməsi bu təlimatda göstərilən şərtlərə cavab verməlidir.

AzAK Beynəlxalq Vahidlər Sistemi Sİ (Systeme International) fundamental fiziki sabitliyin həyata keçirilməsi, digər qəbul edilmiş etalonlar və ya sertifikatlaşdırılmış standart nümunələr vasitəsi ilə izlənmə konsepsiyasının praktikada tətbiq oluna bildiyi hallarda sınaq və kalibrləmənin düzgün yerinə yetirilməsi üçün lazım olan bütün ölçmələrin izlənməsini tələb edir. Bu siyasətin həyata keçirilməsi yolu 4-cü paraqrafda təhlil edilir.

3. İxtisarlər, terminlər və təriflər

3.1 İxtisarlər

APAC	Asiya Sakit Okean Akkreditasiya Əməkdaşlığı Təşkilatı
BIPM	Beynəlxalq Çəkilər və Ölçülər Bürosu
CMC	Kalibrlemə və ölçmə imkanı
EA	Akkreditasiya üzrə Avropa Əməkdaşlığı Təşkilatı
EN	Avropa standartı
IAAC	Amerika Akkreditasiya Əməkdaşlığı Təşkilatı
IEC	Beynəlxalq Elektrotexnika Komissiyası
ISO	Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı
KCDB	Əsas Tutuşdurmaların Məlumat Bazası
JCTLM	Tibbi Laboratoriyaların İzlənmə üzrə Birgə Komitəsi
MLA	Çoxtərəfli Tanınma Sazişi
MRA	Qarşılıqlı Tanınma Sazişi
SI	Beynəlxalq Vahidlər Sistemi
AZS	Azərbaycan standartı
MMİ	Milli Metrologiya İnstitutu
AzMI	Azərbaycan Metrologiya İnstitutu
DI	Səlahiyyət verilmiş təşkilatlar (DI)
VIM	Beynəlxalq metrologiya lüğəti

3.2 Təriflər və terminlər

Akkredite olunmuş təşkilat

Bu sənəddə UQQ daxil olmaqla "Akkreditasiya olunmuş təşkilat" termini ILAC sazişinə tabe olan qurumlara istinad etmək üçün istifadə olunur. Məndə "Akkreditasiya olunmuş təşkilat" termini hər dəfə istifadə olunduqda, başqa cür qeyd edilmədiyi təqdirdə, bu həm ərizəçiyə, həm də Akkredite olunmuş təşkilata tətbiq edilir.

BIPM

Bureau International des Poids et Mesures - Beynəlxalq Çəkilər və Ölçülər Bürosu.

Ölçmə elmi və ölçmə standartları ilə bağlı məsələlər üzrə üzv dövlətlərin birlikdə hərəkət etdiyi hökumətlərarası təşkilatdır.

CAB

Conformity Assessment Body - Uyğunluğun Qiymətləndirilməsi Qurumu – UQQ.

Uyğunluğun qiymətləndirilməsi fəaliyyətini həyata keçirən və akkreditasiya obyektinə ola bilən qurumdur.

CIPMMRA

International Committee for Weights and Measures Mutual Recognition Arrangement - Çəki və Ölçülər üzrə Beynəlxalq Komitənin Qarşılıqlı Şəkildə Tanınma Razılaşması.

Milli Metrologiya İnstitutları arasında milli ölçmə standartlarının qarşılıqlı tanınmasını təmin etmək və Milli Metrologiya İnstitutu tərəfindən verilmiş kalibrəmə və ölçmə sertifikatlarının etibarlılığının tanınması üçün texniki çərçivə təmin edən razılaşmadır.

CRM

Sertifikatlaşdırılmış Standart Nümunə

Müəyyən edilmiş xassənin dəyərini, onunla əlaqəli qeyri-müəyyənliyi və metroloji izlənmə hesabatını təmin edən standart nümunə sertifikatı ilə müşayiət olunan bir və ya bir neçə təyin edilmiş xüsusiyyət üçün metroloji cəhətdən etibarlı prosedur ilə xarakterizə olunan standart nümunə (ISO17034:2016).

JCTLM

The Joint Committee for Traceability in Laboratory Medicine - Tibbi Laboratoriyalarda İzənmə üzrə Müştərək Komitə.

BIPM, Beynəlxalq Kliniki Kimya və Tibbi Laboratoriya Federasiyası (IFCC) və ILAC tərəfindən yaradılmış JCTLM, tibbi laboratoriyalarda ölçmələrin beynəlxalq səviyyədə tanınmış və qəbul edilmiş ekvivalentliyi və müəyyən ölçü standartlarına uyğunluğu ilə bağlı təlimat vermək və təşviq etmək üçün dünya miqyasında platforma təqdim edir.

KCDB

Key Comparison Database - Əsas Tutuşdurmaların Məlumat Bazası.

KCDB CIPM MRA ilə əlaqəli ictimaiyyətə açıq olan ödənişsiz veb resursdur. Bu, CIPMMRA-nın iştirakçıları, əsas və əlavə müqayisələrin nəticələri və nəzərdən keçirilmiş Kalibrəmə və Ölçmə İmkanları haqqında məlumatları özündə ehtiva edir. (CMCs)(<https://www.bipm.org/kcdb>).

Metroloji izlənmə (VIM3 bənd 2.41)

Hər biri ölçmə qeyri-müəyyənliyinə töhfə verən sənədləşdirilmiş davamlı kalibrəmə zənciri vasitəsilə kəmiyyət vahidi etalonlarının və ölçmə vasitələrinin dövlət ilkin kəmiyyət vahidi etalonu ilə əlaqəsinin sənədlə təsdiq edilməsidir.

Sınaq və kalibrənmənin müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərən laboratoriyalar öz ölçmə vasitələrini və kəmiyyət vahidi etalonlarını kalibrənmə və ya tutuşdurulma vasitəsi ilə kəmiyyət vahidi etalonlarının və ölçmə vasitələrinin Azərbaycan Metrologiya İnstitutunda saxlanılan dövlət ilkin kəmiyyət vahidi etalonları ilə əlaqəsini müəyyənləşdirərək müvafiq sənədlə təsdiq etməlidirlər.

Azərbaycan Respublikasında dövlət ilkin kəmiyyət vahidləri etalonlarına izlənilən kəmiyyət vahidləri etalonları tətbiq edilməlidir. Müvafiq dövlət ilkin kəmiyyət vahidləri etalonları olmadıqda, ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsinin dövlət tənzimlənməsi sahəsində tətbiq edilən ölçmə vasitələrinin xarici dövlətlərin kəmiyyət vahidləri etalonları ilə izlənilməsi təmin edilir.

Metroloji izlənmə zənciri (VIM3-cü bənd 2.42)

Metroloji izlənmə zənciri ölçmə nəticəsini istinad (etalon və ya standart nümunə) ilə əlaqələndirmək üçün istifadə edilən kalibrənmə ardıcılığıdır. İstifadə olunan ölçmə standartları və kalibrənmə ardıcılığı ölçmə nəticələrinə görə təyin olunur.

Ölçü vahidinə metroloji izlənmə (VIM3 bənd 2.43)

“Metroloji izlənmə” ifadəsi, burada standart, praktiki şəkildə həyata keçirilməklə ölçü vahidinin tərifidir.

Qeyd: "SI üçün izlənmə" ifadəsi "Beynəlxalq Vahidlər Sisteminin ölçü vahidində metroloji izlənməsi" deməkdir.

NMI

National Metrology Institut - Milli Metrologiya İnstitutu.

Milli Metrologiya İnstitutu (MMİ) və səlahiyyət verilmiş təşkilatlar (DI) Beynəlxalq Vahidlər Sistemində (SI) tərifə uyğun olaraq öz ölkələrində və ya bölgələrində milli ölçmə etalonlarının yaradılması, saxlanması, onların beynəlxalq ölçmə etalonları ilə ekvivalentliyinin təmin edilməsi, ölkə daxilində ikinci və daha alt səviyyədə laboratoriyalara metroloji izlənmənin təmin edilməsi təminatına cavabdehdir.

Azərbaycan Respublikasında Milli Metrologiya İnstitutunun səlahiyyətləri AİBNDX tabeliyində “Azərbaycan Metrologiya İnstitutu” publik hüquqi şəxsə (AzMI) məxsusdur.

RM

Reference material - Standart nümunə.

Bir və ya daha çox müəyyən edilmiş xassələrə görə kifayət qədər homojen və dayanıqlı olan və ölçmə prosesində təyinatı üzrə istifadəsi üçün uyğun olduğu aşkar edilən material (ISO 17034:2016).

RMP

Reference Material Producer - Standart nümunə istehsalçısı.

İstehsal və ya təchiz etdiyi standart nümunələrin xassələrinin təyin edilməsinə, bununla bağlı qeyri-müəyyənliklərin aşkar olunmasına və istehsal etdiyi standart nümunələr üçün standart nümunə sertifikatının və ya digər bəyannamələrin verilməsinə görə cavabdeh olan subyekt (ISO17034:2016).

4. Siyasət

Metroloji izlənilmə tələb olunduqda, ölçmə vasitəsi AzAK-ın ölçmə vasitələrinin kalibrlənməsi və ölçmə nəticələrinin metroloji izlənilməsi ilə bağlı siyasətinə uyğun olaraq aşağıdakı üsullardan biri ilə kalibrlənməlidir:

- 1) Xidmətləri təyinatı üzrə istifadəyə uyğun olan Çəki və Ölçülər üzrə Beynəlxalq Komitənin Qarşılıqlı Şəkildə Tanınma Razılaşmasına (CIPM MRA) tabe olan MMİ. CIPM MRA-nın əhatə etdiyi xidmətlərin hər biri üçün CMC daxil olan Beynəlxalq Çəkilər və Ölçülər Bürosu Əsas Tutuşdurmaların Məlumat Bazasında (BIPM KCDB) baxıla bilər.

Qeyd 1: Bəzi MMİ-lər həmçinin kalibrləmə sertifikatlarına CIPM MRA loqosunu daxil etməklə onların xidmətlərinin CIPM MRA tərəfindən əhatə olunduğunu göstərə bilər, lakin loqonun istifadəsi məcburi deyil və BIPM KCDB təsdiqləmə üçün səlahiyyətli mənbə olaraq qalır.

Qeyd 2: Sayğac Konvensiyasında iştirak edən üzv dövlətlərin MMİ-ləri metroloji izlənilməni bilavasitə BIPM-də aparılan ölçmələrdən götürə bilər. KCDB müvafiq BIPM kalibrləmə xidmətlərinə (aralıq və qeyri-müəyyənlik daxil olmaqla) avtomatik keçid təmin edir. BIPM tərəfindən verilmiş fərdi kalibrləmə sertifikatları da siyahıya alınmışdır.

və ya

- 2) Xidmətləri nəzərdə tutulmuş istifadəyə uyğun olan akkreditə edilmiş kalibrləmə laboratoriyası (yəni, akkreditasiyanın əhatə dairəsi müvafiq kalibrləməni xüsusi olaraq əhatə edir) və akkreditasiya orqanı ILAC Sazişinə və ya ILAC tərəfindən tanınan regional müqavilələrə tabedir.

Qeyd 3: Yalnız akkreditasiya simvolu və ya kalibrləmə laboratoriyasının akkreditasiyasına mətn bağlantısı olan sertifikatlar ILAC MRA və onun regional tərəfdaşları tərəfindən təmin edilən tanınmadan tam istifadə edə bilər.

Kalibrəmə laboratoriyaları kalibrəmə sertifikatına daxil etməklə onların xidmətlərinin ILAC Müqaviləsi ilə əhatə olunduğunu göstərə bilər:

- Birləşdirilmiş ILAC MRA işarəsi; və ya
- Akkreditasiya Orqanının (ILAC Müqaviləsini imzalamış) akkreditasiya nişanı və ya onun akkreditasiya statusuna istinad.

Bu variantların hər ikisi metroloji izlənmənin sübutu kimi qəbul edilə bilər (ILAC P8).

Kalibrəmə xidmətini alan təşkilat bu sənədə uyğun olaraq metroloji izləməni təmin edən qurumun müəyyən edilməsi üçün apardığı araşdırmalara dair qeydləri AzAK-a təqdim etməlidir. 1) və 2) nömrəli üsullara uyğun olaraq metroloji izləmə mümkün olmadıqda, bu sənədin tələblərinin təmin edilməsi şərti ilə aşağıdakı 3a) və 3b) nömrəli üsulların istifadəsinə icazə verilir.

Akkreditasiya olunmuş qurumlar yuxarıda göstərilən 1) və 2) nömrəli üsullara üstünlük verməlidirlər. Sadəcə iqtisadi və ya maddi-texniki səbəblərə görə aşağıda göstərilən 3a) və 3b) nömrəli üsullara əsasən metroloji izlənməni təmin etmək mümkün deyil. 1) və 2) nömrəli üsullara uyğun olaraq metroloji izləməni təmin edə bilən xidmət göstərən qurum müəyyən edilə bilmədikdə metroloji izləniləbilməni təmin etmək üçün xarici xidmət göstərən qurumlar ilə əlaqə saxlanılmalıdır.

3a) Xidməti nəzərdə tutulan istifadəyə uyğun olan, lakin CIPM MRA tərəfindən əhatə olunmayan MMİ olduqda.

və ya

3b) Kalibrəmə xidmətləri təyinatı üzrə istifadəyə uyğun olan, lakin ILAC Sazişinə və ya ILAC tərəfindən tanınan regional müqavilələrə tabe olmayan laboratoriya olduqda.

Kalibrəmə sertifikatlarında akkreditasiyaya yazılı istinad yalnız AzAK P014 akkreditasiya olunmuş qurumlar tərəfindən AzAK Akkreditasiya Nişanının İstifadəsi Şərtlərində göstərilən hallarda edilə bilər.

Akkreditasiya olunmuş qurum xidmət göstərən qurum tərəfindən aparılan kalibrəmə prosesini ISO/IEC 17025 standartının metroloji izləniləbilmə tələblərinə uyğun olduğunu yoxlamalı, müvafiq ölçmə qeyri-müəyyənliklərinə malik olmalı və lazım olan ölçmə sahələri və intervallar üçün bu standartın tələblərinə cavab verməlidir.

Yuxarıda verilən 1) və ya 2) nömrəli üsullardan biri üzrə təklif olunan kalibrəmə xidmətlərindən istifadə etməklə öz ölçmə nəticələrinin metroloji izlənməsini nümayiş etdirmiş akkredite olunmuş təşkilatlar müvafiq qaydada nəzərdən keçirilmiş və ya akkreditasiya olunmuş xidmətlərdən istifadə etmiş hesab edilirlər.

Kalibrəmə xidmətini alan təşkilat bu siyasətdə göstərilən 3a) və ya 3b) nömrəli üsullarından istifadə etməklə metroloji izləmə imkanını təmin edərsə, nəticələri AzAK-a təqdim etməlidir.

3a) və ya 3b) nömrəli üsullara uyğun olaraq metroloji izlənməni təmin edən xarici xidmət göstərən qurum kalibrəmə və ölçmə imkanları (CMCs) üçün kalibrəmə xidmətini alan akkreditasiyadan keçmiş qurum tərəfindən standartın, eləcə də bu sənədin tələblərinə müvafiq olaraq qiymətləndirilməli, onun uyğunluğuna əminlik təmin edilməlidir. Bu əminlik müvafiq sahədə səlahiyyətli şəxslər tərəfindən xidmət göstərən laboratoriyada aparılacaq qiymətləndirmə əsasında təmin edilməlidir. Belə hallarda, AzAK, alınan xarici xidmətin uyğunluğuna əminliyin təmin edilməsi məqsədi ilə laboratoriyanın səlahiyyətlərini təmin etmək üçün akkreditasiya olunmuş qurum tərəfindən aparılan yoxlamalara nəzarət edə bilər. Kənar xidmətlər alan akkreditasiya olunmuş qurum öz müqaviləsinə xidmət göstərən laboratoriyada yuxarıda qeyd olunan nəzarətin həyata keçirilməsinə imkan verəcək müddəaları daxil etməlidir. Qiymətləndirmə prosesinin bütün qeydləri qiymətləndirmə prosesi zamanı AzAK-ın qiymətləndirmə komissiyasına təqdim edilməlidir.

Kalibrəmənin akkreditasiya olunmuş laboratoriyalarda mövcud olan üsullara əsasən həyata keçirilməsi mümkün olmayan hallarda (məsələn, avadanlıq çox mürəkkəbdir və ya yalnız istehsalçının kalibrəmə üçün müvafiq infrastrukturunu var və s.) 3a) və ya 3b) nömrəli üsullarından istifadəsinə icazə verilə bilər.

Metroloji izlənmə ilə bağlı qiymətləndirmələr bütün kalibrəmə üsulları və metodları üçün metroloji izlənmə nəticələrinin (kalibrəmə sertifikatı və s.) hər biri üçün ayrıca aparılır.

3a) və ya 3b) nömrəli üsulları ilə metroloji izlənməsinə təmin edən akkreditasiya olunmuş qurum, xidmət aldığı kalibrəmə qurumunun Əlavə A-da göstərilən minimum sənədlər və qeydlərlə ISO/IEC 17025 standartının müvafiq tələblərinə cavab verdiyini müəyyən etməlidir.

Kalibrəmə xidmətini alan qurum akkreditasiya zamanı AzAK-a 3a) və ya 3b) nömrəli üsulları ilə metroloji izlənməni təmin edən xarici xidmət göstərən qurumun səlahiyyətli olduğuna dair sübut təqdim etməlidir. Bu məqsədlə AzAK, qiymətləndirmə komissiyasında səlahiyyətli qiymətləndiricilərin olması yolu ilə yoxlanılan laboratoriya tərəfindən istifadə edilən kənar xidmət göstərən qurumun səlahiyyətlərini göstərən sənədləşdirilmiş sübut və qeydləri qiymətləndirir.

Əgər kalibrəmə xidməti alan təşkilat akkreditasiya çərçivəsində öz fəaliyyətində (sınaq, kalibrəmə və s.) və ölçmələrdə kalibrənməmiş avadanlıqdan istifadə edibsə, AzAK-a bu avadanlığın əldə edilmiş nəticələrin ölçmə qeyri-müəyyənliyinə verdiyi töhfənin əhəmiyyətsiz olduğunu göstərməlidir.

Kalibrəmə xidmətini alan təşkilat kalibrəmə aparıcı qurumun səlahiyyətlərinin qeydiyyatını aparmalıdır.

Buna görə də akkreditasiya edilmiş orqanlar iddia edilən metroloji izlənmə və ölçmə qeyri-müəyyənliyinə dair adekvat sübutların olmasını təmin etməli və akkreditasiya orqanı bu sübutları qiymətləndirməlidir. Əlavə təlimatlar A Əlavəsində verilmişdir.

3a) və ya 3b) nömrəli üsulları ilə metroloji izlənməsini təmin edən kalibrleme laboratoriyaları akkreditasiyadan keçə bilməzlər.

ILAC-ın Standart Nümunə İstehsalçıları (RMP) tərəfindən Sertifikatlaşdırılmış Nümunə İstehsalçıları (CRMs) vasitəsilə təmin edilən metroloji izlənmə siyasəti ondan ibarətdir ki, CRM-lər tərəfindən təyin edilmiş sertifikatlaşdırılmış dəyərlər aşağıdakı hallarda etibarlı metroloji izlənməyə malik hesab edilir:

- 4) CRM-lər BIPM KCDB-yə daxil olan xidmətdən istifadə edərək Milli Metrologiya İnstitutları tərəfindən hazırlanır.

və ya

- 5) CRM-lər akkreditasiya sahəsinə uyğun olaraq akkreditə olunmuş RMP tərəfindən hazırlanır və akkreditasiya orqanı ILAC Sazişinə və ya ILAC tərəfindən tanınan regional müqavilələrə tabedir.

və ya

- 6) CRM-ə təyin edilmiş sertifikatlaşdırılmış dəyərlər Tibbi Laboratoriyalarda İzlənmə üzrə Müştərək Komitənin (JCTLM) məlumat bazasındakı qeydlərlə əhatə olunur.

RMP akkreditasiyasının hələ də işlənmə mərhələsində olduğunu və RM-lərin akkreditasiya olunmamış RMP-lər tərəfindən istehsal olunduğu halda, RM-lərin akkreditə olunmuş RMP-lərdən əldə edilə bilməyəcəyini qəbul edərək, akkreditasiya olunmuş qurumlar RM-lərin səlahiyyətli RMP tərəfindən təmin edildiyini və onların nəzərdə tutulan məqsəd üçün uyğun olduğunu nümayiş etdirməlidir.

Sİ-yə metroloji izləmə texniki cəhətdən mümkün deyilsə, akkreditə olunmuş qurum

- 7a) Səlahiyyətli istehsalçı tərəfindən təqdim olunan sertifikatlaşdırılmış standart nümunələrdən, sertifikatlaşdırılmış dəyərlərdən istifadə edərək metroloji izləmə tələblərinə necə cavab verəcəyini seçməli;

və ya

- 7b) İstifadəsi üçün uyğun olan ölçmə nəticələrini təmin edən aydın şəkildə təsvir edilmiş və qəbul edilmiş istinad ölçmə prosedurları, müəyyən edilmiş metodlar və ya razılaşdırılmış standartlarla uyğun müqayisənin nəticələrini sənədləşdirməlidir.

Bu müqayisə üçün sübut akkreditasiya orqanı tərəfindən qiymətləndirilməlidir.

Qeyd 4: Metroloji izlənmə yalnız SI vahidləri və ya tətbiq üçün uyğun deyilsə, yaxşı

müəyyən edilmiş ölçü seçilməlidir. Beləliklə, metroloji izlənmə qabiliyyətinin qurulması həm ölçülən xassənin eyniliyini sübut edir, həm də nəticələrin müvafiq müəyyən edilmiş standartla müqayisəsini əhatə edir. Müqayisə ölçmə prosedurlarının düzgün təsdiqlənməsini və ya yoxlanılmasını, ölçmə avadanlığının düzgün kalibrlənməsini və etibarlı nəticələr əldə etmək üçün ölçmə şərtlərinin (məsələn, ətraf mühit şəraiti kimi) kifayət qədər idarə olunmasını təmin etməklə aparılır.

Qeyd 5: Aşırı test materialları tez-tez səriştə testi (PT) təminatçılarından əldə edilir. Xassə dəyərinin davamlı sabitliyini və sınaq materialı matrisini nümayiş etdirmək üçün PT təchizatçısının əlavə sabitlik məlumatı təqdim edib-etməməsi yoxlanılmalıdır. Əgər bu mümkün deyilsə, bu test materialları nəticələrin etibarlılığını təmin etmək üçün alternativ üsul kimi qəbul edilməməlidir.

Qeyd 6: Səriştəlilik testi nümunəsi adətən səriştəlik testi (PT) təminatçılarından əldə edilir. PT təmintaçısından akkreditasiya olunmuş orqan sınaq nümunəsinin dəyərinin və matrisinin sabitliyi qoruduğunu nümayiş etdirmək üçün əlavə sabitliklə bağlı məlumat təqdim edib-etmədiyini yoxlamağı tələb edir. Buna nail olmaq mümkün olmadıqda, bu test materiallarının istifadəsi nəticələrin etibarlılığını təmin etmək üçün alternativ yol hesab edilə bilməz.

5. İstinadlar

- Beynəlxalq Metrologiya lüğəti – Əsas və Ümumi Konseptlər və Əlaqəli Terminlər VIM, 3-cü nəşr, JCGM 200:2012 (kiçik düzəlişlərlə JCGM 200:2008) www.bipm.org/ori/ISO/IECGuide99:2007ava.
- ISO/IEC Direktivləri, Hissə 2, Beynəlxalq Standartlar, Texniki Spesifikasiyalar və ya İctimaiyyətə Əlcatan Edilən Spesifikasiyalara çevrilmək üçün Sənədlərin Strukturlaşdırılması və Layihələrinin Tərtib edilməsi Prinsipləri, Səkkizinci Nəşr, 2018
- ISO 17034:2016, İstinad materialı istehsalçıların səriştəsinə dair ümumi tələblər.
- ISO/IEC 17025:2017, Sınaq və kalibrləmə laboratoriyalarının səlahiyyətlərinə dair ümumi tələblər.
- ISO 15189:2012, Tibbi Laboratoriyalar – Keyfiyyət və səriştə üçün xüsusi tələblər.
- ILAC P8:03/2019 ILAC Qarşılıqlı Tanınma Razılaşması (Razılaşma): Akkreditasiya Simvollarının İstifadəsi və Akkreditasiya olunmuş Uyğunluğun Qiymətləndirilməsi Orqanları tərəfindən Akkreditasiya Statusu İddiaları üçün Əlavə Tələblər.
- Metroloji İzləmə haqqında Birgə BIPM, OIML, ILAC və ISO Bəyannaməsi (noyabr 2018).

A ƏLAVƏSİ

CIPM MRA ILAC müqaviləsi vasitəsilə metroloji izlənmənin müəyyən edilmədiyi hallarda mülahizələrə dair (məlumatlandırıcı) təlimat

Metroloji izlənilmə siyasətin 3a) və ya 3b) nömrəli bəndləri üzrə müəyyən edildikdə, ilk növbədə, bu situasiyaya öz metroloji izlənilmə çərçivəsində baxmalı olan akkreditasiya üzrə orqan tərəfindən, ikincisi, bu siyasətə riayət edəcək təşkilatlar üçün, nəhayət, bu siyasətin effektivliyini akkreditasiya üzrə əməkdaşlıq çərçivəsində qiymətləndirəcək müstəqil ekspertlər üçün tədbirlərin həyata keçirilməsini tələb edir. Məlumdur ki, 3a) və 3b) bəndlərinin əhatə etdiyi metroloji izlənilmə CIPM MRA-dan kənarında kalibrləmə apararı milli metrologiya müəssisələrindən tutmuş akkreditasiyadan kənarında kalibrləmə apararı akkreditə olunmuş laboratoriyalar vasitəsilə hər hansı bir kalibrləmə üçün akkreditasiya olunmamış istənilən kalibrləmə xidməti təminatçılarına qədər dəyişir.

(ISO/IEC 17025:2017-nin bəndlərinə istinadən) kalibrləmə xidməti təminatçısının texniki səriştəsinə və iddia edilən metroloji izlənilmə qabiliyyətinə dair müvafiq sübutlar bunlarla məhdudlaşmır:

- Kalibrləmə metodunun yoxlanılmasına dair qeydlər (7.2.2.4);
- Ölçmə qeyri-müəyyənliliyini qiymətləndirmək üçün prosedurlar (7.6);
- Ölçmə nəticələrinin metroloji izlənilməsi üçün sənədlər və qeydlər (6.5);
- Nəticələrin etibarlılığını təmin etmək üçün sənədlər və qeydlər (7.7);
- Kadrların səriştəliliklərinə dair sənədlər və qeydlər (6.2);
- Laboratoriyanın fəaliyyətinə təsir göstərə bilən avadanlıqlara dair qeydlər (6.4);
- Obyektlərin və ətraf mühit şəraitinə sənədlər və qeydlər (6.3);
- Kalibrləmə laboratoriyasının auditi (6.6 və 8.8).

Akkreditasiya olunmamış kalibrləmə xidməti təchizatçıları üçün nəzərə alınmalıdır ki, istifadə olunan kalibrləmə təchizatçısının səlahiyyətli olmasını təmin etmək üçün AzAK-ın ISO/IEC 17025:2017 standartına uyğun aparacağına bənzər praktiki qiymətləndirmənin aparılması zəruri ola bilər.

Bu siyasətdə tələb olunan digər müvafiq sənədlər və qeydlər də AzAK-a təqdim edilməlidir. AzAK bu siyasətdən irəli gələn əlavə sənədlər də tələb edə bilər.